

Se artiklen side 12.

Undtagelsen

- når ondskaben ødelægger en arbejdsplads

Af Poul-Erik Hansen

Hvordan kan ondskab og intriger gøre en arbejdsplads til et helvede? Er det en undtagelse, eller opleves det på mange arbejdspladser i større eller mindre grad?

De spørgsmål hænger i luften hos de mange, der har læst Christian Jungersens store roman *Undtagelsen*, der både er en samtidsroman og en nervepirrende spændende thriller med et tankevækkende perspektiv på hvordan livet er på arbejdspladserne og i verden.

Torsdag den 6. oktober kl. 19.30 kommer forfatteren Christian Jungersen til Vejen Kunstmuseum til en forfatteraften for alle interesserede arran-

Fortsættes næste side

KUNST

omkring TROLDEN

NR. 1 · 14. årgang
August 2005

Indhold

3 Et forsvindingsnummer
Af: Teresa Nielsen

8 Bodil Kaalund og Lemvig
Af: Poul-Erik Hansen

10 Jens Søndergaard Museet

11 Duo Takemitsu
Af: Poul-Erik Hansen

12 Vejen Billedskole
Af: Selma Jensen og
Teresa Nielsen

14 Et smukt fragment
Af: Peter Michael Hornung

17 Skulpturer med sjæl
Af: Ulf Gudmundsen

geret af Kunstforeningen og Vejen Bibliotek i forbindelse med litteraturfestivalen i Trekantområdet. Festivalen tilbyder store og små arrangementer i alle otte kommuner, og i Vejen Kommune vil der hver dag i ugen være mulighed for at komme til en litterær oplevelse, som det vil fremgå af festivalens program.

I romanen *Undtagelsen* hører vi om kollegaerne Iben og Malene, der arbejder på Dansk Center for Information om Folkedrab, da de modtager en dødstrussel. Men hvem er afsenderen?

Centeret mærker ikke kun denne trussel, men i stor grad den mobning og ondskab, der trives blandt de ansatte.

Iben og Malene bruger mange midler i deres hetz mod bibliotekaren Anne-Lise, der troede hun kom til en ny og spændende arbejdsplads. I stedet havner hun i en mareridtsagtig tilværelse, der sætter stærke spor både i arbejds- og privatlivet. Hendes mail bliver slettet, og ondskabsfulde rygter spredes. Hvordan kan mennesker handle så koldt og kynisk over for hinanden på en arbejdsplads?

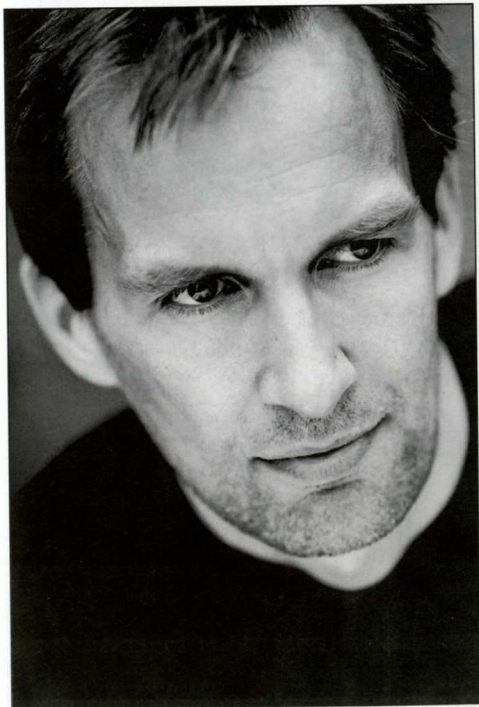
I romanen skifter synsvinklen mellem de implicerede personer på kontoret. Og for hvert skift til en ny person revideres læserens opfattelse af, hvad der foregår.

Enten man allerede har læst den spændende roman eller kun kender den for omtale, vil det være et udbytterigt møde med forfatteren på museet den 6. oktober.

Christian Jungersen har for romanen fået De Gyldne Laurbær og P2s romanpris i 2005.

Undtagelsen er foreløbig solgt til udgivelse i elleve lande og i Danmark solgt i 24.000 eksemplarer.

Derudover har både filmselskaber i Danmark og Hollywood været interesserede i at købe filmrettighederne til bogen.

Christian Jungersen.

Et forsvindingsnummer - Olga og Siegfried Wagner

Af Teresa Nielsen

»Naar der gaar 100 aar, vil man sætte tingene paa plads. Tænk paa de gode gamle malere, der aldrig solgte noget, og hvis arbejder museerne senere maatte købe op rundt omkring. Da de levede, var det ikke muligt for dem at afsætte noget til museerne«.

Spådommen udtalte billedhuggeren Siegfried Wagner i 1949 i et interview i anledning af 75-års dagen. Han fik ret, men lidt hurtigere gik det. Vel er det over 100 år siden han begyndte sit virke, men det er dog kun lidt over 50 år siden han døde.

Anerkendelse fik Olga (1873-1963) og Siegfried Wagner (1873-1952) i deres samtid. Der blev købt ind til samlingerne på Kunstindustrimuseet og til Statens Museum for Kunst. Deres skulpturer kom til at stå rundt om i haverne ved de store villaer i udkanten af København og nordpå, ligesom Siegfried Wagners gravmæler står spredt ud over Danmarks kirkegårde. Men det folkelige gennembrud – som Kai Nielsens eller Georg Jensens - udeblev.

I udstillingen er det Siegfried Wagner, der fylder mest. Vi kender i dag flest af hans værker, og det er ham, der i perioden havde flest hverv, hvor han fik mulighed for at sætte sit fingeraftryk. Centralt er han placeret, lige ved siden af Københavns Rådhus. Der står hans hyppigst gengivne værk, *Lurblæserne*, som mange mennesker kender - men kun få ved, hvem der har skabt skulpturen. Og søger man på internettet, er der kun ganske få *hits* – forsvindingsnummeret er grundigt gjort, resultaterne af to lange og flittige arbejdsliv er det næsten ikke til at finde oplysninger om. Havde Siegfried

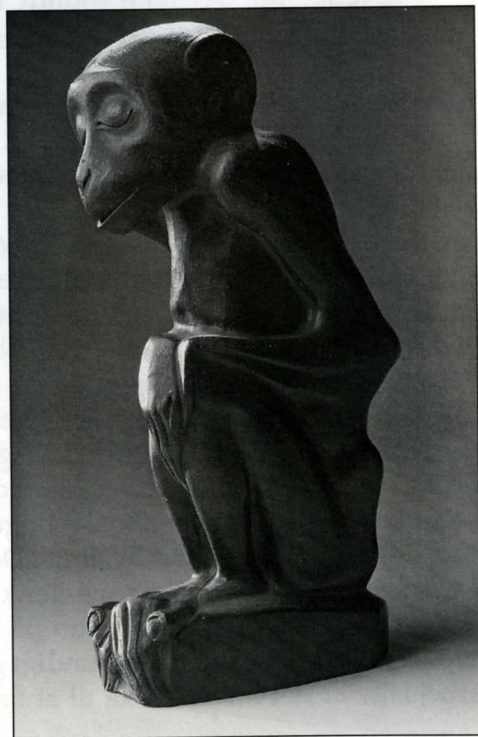
Fortsættes næste side

Wagners arbejdsindsats ligget i et firma, der havde levet videre, såsom Georg Jensen, var det muligt, at hans navn fortsat havde været på folks læber. Men han arbejdede for mindre virksomheder, der for længst er lukket. Medvirkende til glemslen er måske også krigen og dens følger. Wagners liv endte i 1952 – syv år efter at han var vendt hjem fra sit ufrivillige ophold i Sverige. Han havde, så sent i livet, formodentlig hverken lyst eller kræfter til at sikre sit navn for eftertiden. For Olga Wagners vedkommende er det den gamle historie om de kvindelige kunstnere, der forsvinder af samtidsbilledet – deres pladser indtages af folk med større »albuer«.

Heldigvis har familien værnet om billedhuggernes minde. Der er taget vare på værkerne, skitser, breve, presseomtale, fotografier og glasplader – alt det, der har dannet afsæt for denne udstilling. Dertil har det været muligt at grave flere værker frem gennem et godt netværk af samlere og handlende. Eksempelvis genkendte Århus-guldsmeden, Boy Johansen, straks billedet af den sølvske, som Wagner tegnede 1909-10. Gennem mange års arbejde med sølv har han kun set den ganske få gange. Den blev fundet frem fra lageret, og han kunne fortælle, at den store ske er fremstillet hos Århus-guldsmeden Hingelberg, mens to teskeer af samme form er fremstillet hos guldsmed Berth, København.

Udstillingsforberedelserne har givet et overblik over Siegfried Wagners enorme produktion – fra de små ex-libris over andre grafiske opgaver, keramik, halv- og helædle metaller, møbler og andre værker i træ til skulpturer i mange forskellige materialer – helt op til monumentale bygningsskulpturer og tegninger til eget hus. Stilen er umiskendelig, og den udvikler sig fra den slyngede art nouveau til en renhed i linien i stil med den gode ven, Johan Rohdes klassiske arbejder. På nogle arbejds-tegninger står der, at de blev solgt til Georg Jensen, men, hvor havde det været fantastisk, om Wagner efter ansættelsen hos Tvermoes & Abrahamson atter havde fundet et velfungerende firma at spille sammen med, et værksted med respekt

for hans stil og sans for materialer. Da ville der være opstået en produktion af værker, der kunne have beriget det internationalt kendte billede af *Scandinavian modern*.

Wagner'ne og Vejen Kunstmuseum

Tilbage i 1996 præsenterede Vejen Kunstmuseum udstillingen *De frie Billedhuggere*. Den var et led i udstillingsrækken *125 års dansk skulptur*, og dokumenterede den sammenslutning, som museets hovedperson, Niels Hansen Jacobsen (1861-1941), i 1905 stiftede sammen med Viggo Jarl, Anders Bundgaard og Rudolph Tegner. Allerede fra 1906 var Siegfried Wagner medlem, og det blev Olga året efter.

Fortsættes næste side

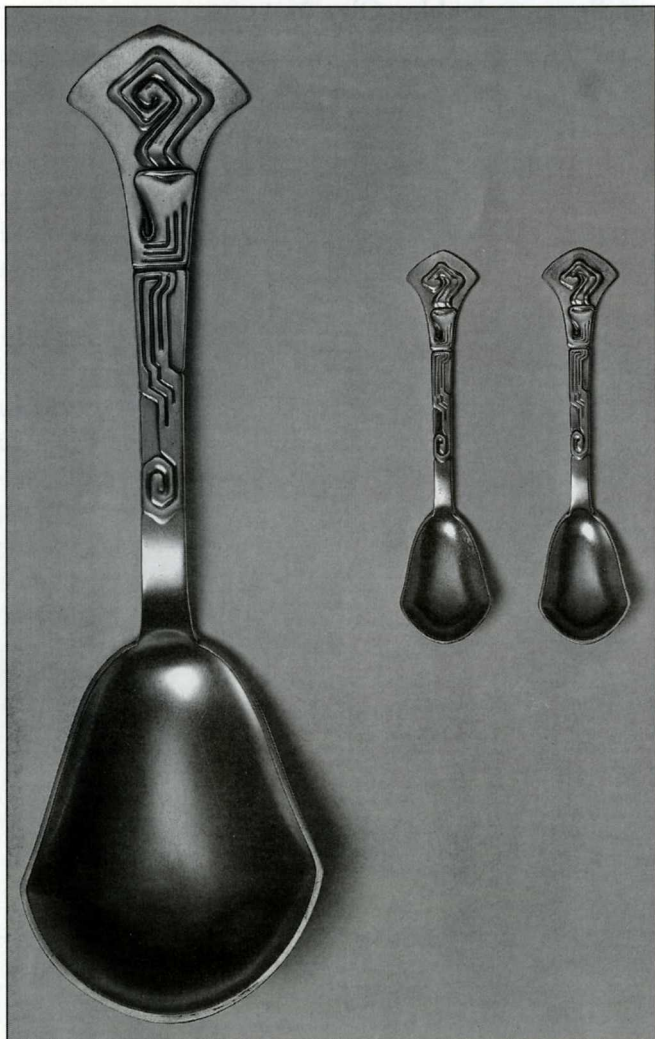

Ved gennemlæsning af kataloget over Niels Hansen Jacobsens dødsbo-auktion viser der sig en direkte forbindelse mellem Wagner'ne og Hansen Jacobsen. Den 29. april 1942 handledes på *Hansens Hotel* i Vejen katalog nr. 21: *En Bronze-Fugl (Olga og Siegfried Wagner)*. Vel var Vejen Kommune vaks til at købe alt møblement fra billedhuggerens stuer, så rammen om hans liv kunne bibeholdes, men måske havde man ikke penge nok til også at købe fuglen. I sin egenhændige værkfortegnelse har Wagner skrevet: *nr. 142 Stær haler Regnorm op af Jorden. Udført sammen med Olga. Købt af Kunstindustrimuseet og byttet med Vald. Andersen, Hansen Jacobsen og Einar Hein.*

Et negativ dukkede op, og dér krydser endnu et spor. Olga Wagnes skulptur til Sorgenfri kirkegård står centralt opstillet på *Den Frie*. I baggrunden ses den eneste kendte gengivelse af, hvordan det så ud, når Hansen Jacobsen årligt udstillede *En Montre med Keramik*.

Under forberedelserne til 1996 udstillingen opstod ønsket om at få set nærmere på billedhuggerægteparret. Ud over at kortlægge deres værker viste der sig allerede dengang nogle vigtige spor, der burde følges: I 1905 havde Siegfried Wagner foreslået, at man inviterede den hollandske kunstner, Joseph Mendes da Costa, som gæst hos sammenslutningen. Det kom der ikke noget ud

af dengang, men det førte i 1990'erne til en jagt på litteratur om ham. Vejen Biblioteket meddelte, at der intet var at hente indenfor landets grænser. Dengang var bøgerne på Niels Hansen Jacobsens reol endnu ikke registeret (den gode gerning udførte bibliotekar Poul-Erik Hansen i 1999-2000 sammen med kunsthistoriker Christina Rauh), men det hele begyndte at gå stærkt den dag, da et blik i netop den reol faldt på T. B. Roordas Mendes da Costa biografi fra 1928 – den havde stået der fra Hansen Jacobsens tid! Kort efter viste det sig, at Mendes da Costa på Kunstindustrimuseet var repræsenteret med en gruppe værker, som blev deponeret på Vejen Kunstmuseum. Nu kan de under Wagner udstillingen ses sammen med otte gode lån fra Kröller-Müller museet i Holland. Det kender de fleste for van Gogh samlingen, men der har de også den største samling af Mendes' værker.

Her slutes med de ord, som i 1902 afrundede Johannes Jørgensen artikel om Ballin-værkstedet. De ord der også stod på den vugge, som Harald Slott-Møller i 1894 udstillede på *Den Frie*. Begge citerede de John Keats, og sætningen kunne ligevel stå som indgangen til Wagner'nes univers:

»A thing of beauty is a joy forever«

Det er sandt, men forbeholdent kan tilføjes:

»Beauty is in the eye of the beholder«.

Hvilket blik fandt det, som det søgte, i Wagner'nes meget personlige stil? De overvejelser kan føre til spørgsmålet om god smag. Hvordan og for hvem? Forhåbentlig vil udstillingen og katalogets mosaik af tekstbidrag og billeder være med til at åbne manges øjne for dette ægtepar, der i et og alt stræbte efter deres personlige tolkning af skønhed.

Kom og oplev, hvor fint Wagner'nes værker »taler« med Hansen Jacobsens keramik og skulpturer.

Bodil Kaalund og Lemvig

Af Poul-Erik Hansen

I bogen *Kaalunds Kirker* (2000) hedder første afsnit »Bodil Kaalund og Lemvig« skrevet af skolepsykolog Svend Larsen, formand for Museet for Religiøs Kunst i Lemvig.

Bodil Kaalund Samlingerne i Lemvig var en del af Museet for Religiøs Kunst, da det åbnede i oktober 1994.

Det var kulminationen på et langt samarbejde, skrev Svend Larsen i bogen, der fortæller om Bodil Kaalunds alterbillede i Lemvig Kirke inspireret af Brorsons salmer. »Hun lyttede til Mozarts musik, hun studerede folkelivet på egnen og tog fat på arbejdet«.

Hendes arbejde skete i stadig dialog med menighedsrådet.

Siden har hun haft adskillige udsmykningsopgaver i danske kirker.

Sælhundeboldspil. Fra sagnet om Aqissiaq. Træsnit tegnet og skåret af Aron fra Kangeq. Bragt i bogen „Grønlandske Træsnit“, Godthåb 1860. 10 x 17,5 cm. - Det Grønlandske Landsbibliotek, Nuuk.

Der er en nøje sammenhæng mellem Bodil Kaalunds arbejde i Lemvig Kirke og oprettelsen af Museet for Religiøs Kunst med Bodil Kaalund Samlingerne.

Fra starten har det været intentionen at afholde tre særudstillinger om året.

Sommerens udstilling var i år den meget roste og omtalte udstilling Edvard Munch: Smertens Blomst – med grafiske arbejder fra Munch Museet i Oslo. Denne udstilling slutter den 28. august.

Bodil Kaalund har også i denne forbindelse været en ihærdig forhandler for museet, ligesom hun ved udvidelsen i 1998 var medvirkende til, at museet fik en fin samling af billedhuggeren Erik Heides forarbejder til kunst i kirker, deriblandt et fornemt krucifiks, som er placeret ved museets indgang.

Museet har modtaget en samling af østgrønlandsk folkekunst og kunsthåndværk indsamlet af overlæge Søren Andersen gennem mange års virke i Østgrønland. Grønland har optaget Bodil Kaalund i mange år. Hun har dokumenteret sin store viden om Grønlands kunst i det store værk Grønlandsk kunst: skulptur, brugskunst og maleri, der er udkommet i to udgaver.

Bogen Kaalunds kirker udkom i anledning af Bodil Kaalunds 70 års fødselsdag.

Når kunstforeningen besøger museet, fejres 75 års-dagen i november med udstillingen: Bodil Kaalund og grønlandske kunstnere. Nordenvind. Udstillingen centrerer om Bodil Kaalunds nordiske motiver og værker af yngre grønlandske kunstnere, der i de seneste årtier har markeret sig stærkt ikke alene i Grønland, men også i den øvrige verden med deres helt særegne billedsprog. Bodil Kaalund har i tidens løb haft stor betydning for formidlingen af kunsten på Grønland og for etablering af den grønlandske kunstscole, ligesom hun nu er aktiv i forsøget på at oprette et egentligt kunstmuseum på Grønland.

Jens Søndergaard Museet i Bovbjerg

I 1928 tog maleren Niels Bjerre en ung kollega med til Bovbjerg. Det var Jens Søndergaard (1895-1957). Han blev så betaget af landskabet med den stejle klint og det vide udsyn over himmel og hav, at han straks slog sig ned for resten af sommeren.

I 1930 købte han et lille træhus yderst på skrænten og indrettede sig et sommerhus med atelier. Her tilbragte han måneder hvert år og malede billeder af mennesker ved havet.

Helst havet i oprør, grønt med hvide toppe eller sort med en uheldssvanger skæv horisont. Mødet mellem hav og land er ofte dramatisk i det nordvestjyske. At det giver nogle specielle livsvilkår, vidste Jens Søndergaard, der var opvokset i Thy.

Dette får således udtryk i de meget karakteristiske menneskefigurer. I hans billeder oplever man både menneskets afmagt over for naturen, men også naturens storhed.

Som maler var han inspireret af store ekspressionister som Edward Munch og Emil Nolde.

Jens Søndergaard testamenterede i 1952 sit hus med samlingen af billeder til Ferring Sogn. Museet åbnede i 1958, året efter hans død.

Huset blev i 1993 – 1994 restaureret og i 1997 overdraget til Lemvig Museum.

*Vinterlandskab, 1927.
101x110,
Vejen Kunstmuseum
(PP).*

Birgitte Holt Nielsen.

Duo Takemitsu

- giver koncert på
Vejen Kunstmuseum

Af Poul-Erik Hansen

Duo Takemitsu blev dannet i 1993 og har siden spillet ved et stort antal koncerter i ind- og udland. Den 25. oktober kl. 19.30 spiller de på Vejen Kunstmuseum ved en offentlig koncert arrangeret af Kunstforeningen for Vejen og Omegn.

Duoen består af Marie Leth på fløjte og Anders Borbye på guitar. De er begge uddannet ved solistklassen på Det Jyske Musikkonservatorium. I Vejen vil duoens have endnu en stor solist med, idet der er indgået samarbejde med sopranen Birgitte Holt Nielsen, der blandt andet er kendt fra Den Jyske Opera.

Koncerten vil byde på værker for alle tre musikere, musik fra Duo Takemitsus repertoire samt værker for sang og guitar.

Der er planlagt et meget alsidigt program, der vil vise, hvorfor de tre musikere har haft så stor succes.

Duo Takemitsu opstod som en udløber af Ensemble 2000. De debuterede med værket *Town the Sea* af den japanske komponist Toru Takemitsu, som duoens efterfølgende har taget navn efter.

Anders Boye har efter sin uddannelse haft studieophold i Wales.

Duoens har modtaget en række rosende anmeldelser og vundet priser ved internationale konkurrencer.

Duo Takemitsu.

Vejen Billedskole starter

Af Selma Jensen og Teresa Nielsen

Når børnene i Vejen Kommune starter det nye skoleår, vil 60 af dem kunne glæde sig til at starte på et hold i den nyoprettede billedskole. Siden udsendelse af brochurer først i juni er tilmeldingerne strømmet ind, og allerede halvvejs til deadline den 30. juni er der over 60 tilmeldinger – det maksimale antal elever, som billedskolen i første omgang er klar til at danne rammen om. Det har allerede været nødvendigt at rekvirere flere undervisere!

Skolen er for børn og unge, og der er kun sat en øvre aldersgrænse på 18 år – spændt venter vi på at se, om der også bliver et hold med børn i aldersklassen 3-6 år. Der startes op med 10 undervisningsforløb på 2-2,5 timer afhængig af alderstrin. Undervisningen vil på de første hold handle om de grundlæggende discipliner med tegning, maleri, arbejde med ler, linoleumstryk/grafik m.m. Emner og muligheder er utallige, og udbuddet vil udvikle sig i samspil mellem underviserne og eleverne – ligesom der er gode muligheder for at

Vejen Billedskoles logo.

VEJEN
BILLED
SKOLE

tilkalde gæstelærere til weekendforløb o.l. Der arbejdes eksempelvis frem mod at finde en, der kan varetage undervisning i manga-tegning.

Billedskolens muligheder for udfoldelse er naturligvis også afhængige af de økonomiske rammer. Brugerbetaling er ikke tilstrækkelig til at sikre en frodig og kvalitativ udvikling. Ud over det kommunale tilskud fra oplysningsudvalget – der også har været behjælpelig med midler til indkøb af materialer – arbejdes der lokalt på at indhente tilskud fra anden side.

Som grundlag for skolen fungerer Foreningen Vejen Billedskole, som blev stiftet den 8. marts 2005. Ved at blive medlem kan man være med til at sikre billedskolens videre beståen. Det er vigtigt, at der også på dette område er tilbud, som børnene kan bruge i fritiden. Der er i dag mange voksne der tænker: "Hvor ville det have betydet meget for mig, hvis jeg havde haft mulighed for at deltage i sådan en aktivitet, da jeg var barn". Forældre, bedsteforældre og alle, som synes, at egnens børn skal have denne mulighed, kan vi kun opfordre til at melde sig ind i foreningen – medlemskab for minimum 50 kr. kan tegnes på Vejen Kunstmuseum.

Bestyrelsen for Foreningen Vejen Billedskole:

*Ulla Holm, Blommevænget 7,
6600 Vejen, tlf. 75 36 31 18.*

*Eva Høegh, Nørregade 93B,
6600 Vejen.*

*Selma Jensen, kasserer, Esbjergvej 28,
6600 Vejen, tlf. 75 36 01 50.*

*Pernille Skov Madsen, sekretær, Baslund 135,
Askov, 6600 Vejen, tlf. 75 36 34 04.*

*Teresa Nielsen, formand, Østergade 4,
6600 Vejen, tlf. 75 36 04 82.*

*Henning Ranum, Stilundvej 3,
6621 Gesten, tlf. 75 55 73 12.*

*Bo Worsøe, næstformand, Østerallé 94A,
6600 Vejen, tlf. 75 36 53 74.*

Et smukt fragment

Den martrede sjæl og fornemme kolorist Karl Isakson blev præsenteret på Fyns Kunstmuseum, da kunstforeningen havde udflugt til Odense den 12. maj 2005.

I forbindelse med rundvisningen blev Politikens anmeldelse af Peter Michael Hornung omtalt flere gange. Vi har fået tilladelse til at gengive anmeldelsen, der havde betydet et stort rykind på kunstmuseet i Odense

Af Peter Michael Hornung

Aldrig har så mange gode kunstnere stået så meget uden for det gode selskab og så langt fra magtens bonede gulve som i det 20. århundredes begyndelse, under den spæde modernisme. På intet andet tidspunkt har en epokes betydeligste skabende ånder virket så forhutlede, febrile, forvirrede, hvileløse, nervøse og ensomme. Skulle man filmatisere deres fandenivoldske og forbandede liv, et efter et, burde en skuespiller som Per Oscarsson spille rollen som dem alle, ligesom han gjorde det i 'Sult'. Et menneske med ar på sjælen, sønderlidte nerver og den tyndeste hud, men med den mest utroelige stolthed. Og alligevel på kanten af det selvdestruktive. Sådan var den svensk-danske maler Karl Isakson (1878-1922).

Engang holdt Isaksons nabo, en yngre maler af mere traditionel støbning, stor atelierfest sammen med sine kammerater. Det gik åbenbart ikke stille af. Midt under festen mødte den plagede Isakson op, ude af sig selv af raseri, og med et ladet gevær. Havde han skudt sin støjende nabo, som han truede med, var denne anmeldelse næppe blevet skrevet. Ikke af undertegnede i hvert fald. For naboen var anmelderens farfar.

Isakson var i modsætning til sine billeder, ikke varm, venlig og lige til at gå til. Han var sær, utilpasset og kun i stand til at føle en form for lykke, når han maledes. Han var kunstneren, der kun arbejdede for sig selv, uanset om det var landskaber, portrætter, modelbilleder eller opstillinger. Nogle af

sine bedste billeder, de sene bibelsk inspirerede malerier, udstillede han slet ikke. Dem stablede han sammen i atelieret, til næsten ingen verdens nytte og i hvert fald ikke til gavn for sin karriere.

Karriere! Det var et futuristisk ord, dengang den nordiske modernisme led af sine første børnesygdomme. Malere som Strindberg, Ludvig Karsten, Edvard Weie - og Isakson - bekymrede sig ikke om noget så irrelevant for deres selvforståelse. De havde rigeligt at gøre med at sætte deres personlighed igennem, udelukkende på deres egne præmisser. Deri lå hele forskellen til nutidens strategisk bevidste kunstnere og samtidig årsagen til deres sociale isolation. De kunne sige, som Dr. Stockmann gjorde i slutningen af Ibsens 'En Folkefjende': »Den står stærkest, som står alene«. Og de kunne sige det i kor, uden at vide det.

At frembringe kunst var for Isakson et kald: »... dit maleri skal være en bøn til Gud«, lød hans første bud. Og kaldet var en individuel evolutionsproces. Kunstner var ikke noget, man var. Det var noget, man blev, forudsat man holdt fast i sig selv. Til 'mama' i Stockholm skrev denne rastløse svensker, som fandt en slags hvile i Danmark, at ingen malede, som han gjorde det: »Ingen ligner mig, ingen har samme interesse som jeg, og jeg føler overhovedet ingen længsel efter at komme hjem uden at have fået i det mindste noget af det, jeg søger. Jeg søger mig selv, jeg bliver nødt til at være i fred og ro. - Jeg beder dig om at lade mig blive på dette sted, hvor jeg kan arbejde, hvor jeg er i fred for personlig påvirkning. Jeg lider endnu under det pres og de forskellige meninger, jeg fik indprentet på Kunstakademiet«. Som han også sagde, så må kunst »komme af glæde og ikke af det, som kommer fra Akademiet«.

Isakson hørte til den generation, der havde tilstrækkeligt med mod og kunstnerisk ballast til at stræbe ud over virkelighedsillusionen for at vise, at farven kunne have sin egen billedmæssige eksistensberettigelse, at den kunne rumme en værdi i sig selv. Farve var ikke noget, man farvelagde med. Farver havde deres eget liv, som i realiteten var et spejl af kunstnerens søgen efter den harmoni og balance, som tilværelsen var så fattig på:

»Glem nu ikke den sandhed, at du ufrivilligt blotter dit inderste, når du maler med farve. Enhver bitterhed gør farven sur, hver bitter tanke om, at der ikke findes retfærdighed her i verden, gør farven banal«. Farven krævede ikke engang at være over hele billedet. Den kunne bare stå på fladen som antydninger, ansatser, rene klange i en tilsyneladende fragmenteret helhed.

Isakson var ingen politiker med malerkasse. Han havde ingen illusioner om at ville frelse verden eller gøre den mere hel. Det mest tragiske var, at Isaksons værk selv forblev ufuldbyrdet - eller kom til at virke sådan. I en af det illustrerede katalogs tekster tolker dr.phil. Henrik Wivel med typisk sym-

bolsk og metaforisk snilde maleriet fra 1903 »Det afbrudte brohvælv« som en profeti over kunstnerens egen ufuldendte stræben mod forløsning. En torso til noget større, men som dog stadig fænger og glæder som fragment.

Det er godt, at udstillingen er kommet til Fyn efter sine første stationer: Stockholm og Bornholm. Men ophængningen på Fyns Kunstmuseum burde have givet mere plads til Isaksons billeder. Med sine røde vægfarver og mægtige loftshøjde kan Skulptursalen også nemt bagatellisere farvekraften i de mange billeders skråsikre udsagn. Men der er værker imellem, der er så overbevisende i deres maleriske suverænitæt, at de alene kunne have berettiget det store retrospektive udtræk.

*Siddende nøgen kvindelig model.
(1914-15). Blyant. 210x124.*

Skulpturer med sjæl

Privatsamlere udstiller tvillingefigurer fra Yoruba-stammen i Nigeria

Af Ulf Gudmundsen

Afrikas problemer er rystende. Men nu til noget positivt: Den afrikanske kunst, eller rettere, en speciel del af den, tvillingerne. – Ibejis. – De små træskulpturer med sjæl fra Yoruba-stammen i Nigeria.

L. Sunde var en internationalt anerkendt kapacitet. »En institution«, kaldte man ham. I 30 år, til sidst i halvfjerdsene, drev han sin legendariske forretning, »Etnografica« i København. Sunde sagde: - Gælder det Afrika-kunst, så har en tvilling det hele. Skønheden. Det magiske. Mystikken.

I mange år arbejdede han på at skrive det definitive ibeji-værk, men nåede det ikke. Til gengæld fik han opbygget Europas sandsynligvis største samling af tvillinger. I villaen hang de, bundet parvis sammen med kobbertråd, på væggen, i respektindgydende mængde og kvalitet. Selv i kælderens hjemmebar fandt man de fascinerende figurer.

Nogle af den for længst opløste Sunde-samlings tvillinger er med på Vejen biblioteks udstilling. Andre skulpturer kommer andetsteds fra.

Fortsættes næste side

Privatsamlere præsenterer tvillinger, der alle har været anvendt rituelt efter Yoruba-stammens traditioner i et (Vest)Afrika, der både før og nu er uhyre fremmedartet.

Nigeria er det mest folkerige land i Afrika, og yorubaerne er, med adskillige millioner, den største afrikanske stamme. De har længe været præget af kristendommen og Islam. Men det betyder ikke, at den oprindelige religion, med dens kult og riter, er forsvundet. Ofte er der opstået et miks af det udefra kommende og det oprindelige trosliv.

I yorubaernes brogede verdensbillede har tvillingerne en utrolig spændende placering. Undersøgelser har vist, at i forhold til befolkningstallet, fødes der hele fire gange så mange tvillinger i Nigeria som i USA og Europa. Men dødeligheden er, som så mange andre steder i Afrika, overordentlig stor.

Yorubaerne mener, at et tvillingepars sjæl er udelelig. Så hvis en tvilling går bort, må den dødes part af sjælen have et sted at bo. Derfor får man skåret en træfigur, når en tvilling dør. Den almindelige størrelse er mellem 20 og 30 centimeter.

Moderen tager sig af den lille figur. Senere vil den overlevende tvilling gøre det. Ibejen får mad, den bades og udsmykkes mere eller mindre. F.eks. med kobber – eller messingringe, kaurimuslinger, perle- og/eller andre kæder. Det sker også, i velstående familier, at tvillingen iføres en dragt, tæt besat med perler eller kaurier.

Udsmykningen kan have betydning ud over det dekorative. Kaurimuslingerne står for økonomi. – Ogun er jernets gud og dermed også gud for mange mennesker, som betjener sig af jernredskaber/maskiner. På den måde er Ogun helt naturligt blevet gud/skytshelgen for f.eks. jernbanedrift og lastvognstransport. Tvillinger, der bærer jernringe, er i pagt med Ogun.

Gamle tvillinger er ofte polerede og blanke. Ansigtstræk kan være slidt bort, fordi figurerne regelmæssigt vaskes og indsmøres i olie. Kroppen bliver også tit smurt med en blanding af olie og pulveriseret rødtræ, og den kunstfærdigt udskårne frisure indgnides med indigo eller importeret metylen-blåt. ("Blånelse".)

Dør begge tvillinger, udskæres et par. Figurerne er oftest fremstillet nøgne og som fuldt kønsmodne individer.

Ved en årlig fest indvies ibejierne af Yoruba-præsten. Tvillingerne opbevares som regel på særlige familie-altre, i moderens soverum eller i specielle hytter. En enkelt familie kan have samlet 10-15 eksemplarer i løbet af et par generationer.

Yorubaerne mener/har ment, at ibejier beskytter mod farer og har mange andre evner. Følger man ikke de oprindelige ritualer med at indsmøre, va-

Fortsat fra side 18

ske, »made« eller hvad det nu måtte være, kan det have sygdom, ulykke og ufrugtbarhed til følge. De magiske dukker har kraft til at beskytte den, der ærer dem, men de kan altså også straffe. Tilmed dræbe folk, der ikke viser respekt.

Værket »Doppel-Leben Ibeji –Zwillingsfiguren der Yoruba« oplyser, at der kan forekomme afskrabninger på figurerne, fordi man tror, at det afskrabede træ er en kraftig medicin, i maden eller i dyrenes foder. Der verserer også historier om, at hvis en af de små figurer mangler et øre, så er det fjernet for at hjælpe folk med øresmerter eller høreproblemer. Det sidste tager den hollandske forsker Jacques Vogelzang dog afstand fra samtidig med, at han fastslår, at det ikke er småting, der gennem tiden er bragt til torvs om tvillingerne, som hører til det allermest populære inden for autentisk Afrika-kunst.

Hvor stærk er troen på alt dette her og nu? En kyndig Nigeria-rejsende har oplyst, at ibeji-kulten i hvert fald stod stærkt for relativt få år siden. Så mon ikke adskilligt fortsat er relevant?

At der i mange år, lovligt såvel som illegalt er udrejst talrige tvillinger til Vesten, er et faktum. British Museums første eksemplarer er indsamlet i 1854. – Museer og private samlere, verden over, har længe sat ibejerne højt.

Førhen var det almindeligt, at mødrene dansede med deres tvillingefigurer på markedspladserne. Marilyn Hammersley Houlberg har oplevet "tvillingedans" ved servicestationerne. En indbringende forretning, også selv om en tvilling lod sig erstatte af en plastic-dukke (Barbie i Afrika?) – eller blot var udført som en træcylinder, på grund af den muslimske tagen afstand fra mennesket i kunsten. I det nordlige "Yorubaland" er det dog ikke ualmindeligt, at tvillinger er udskårne med trekantede islamiske amuletter (tirah), så tingene lader sig altså også forene.

Ikke alle tvillinger er mesterværker. Der er groft skårne, sjuskede eksemplarer – og der er træskærere, som ser stort på det rituelle og fremstiller figurer rent kommercielt. Men alt i alt synes de gamle traditioner omkring denne originale kunst stadig intakte.

De talentfulde, seriøse Yoruba-kunstnere var/er ansete folk med høj status. Fagfolk kan tit bestemme, hvorfra i det vældige område tvillingerne hidrører. Det er nemlig sådan, at hver egn, hver skærer (og hans skole) har sin stil.

Samlere skelner mellem enkeltfigurer og tvillingepar. Det er almindeligt at sammensætte ibejier med indbyrdes lighed og præsentere dem som par. Men figurer, udført af samme kunstner, kan være identiske af ydre, uden nogensinde at have været i familie med hinanden.

Det er naturligvis et plus at have vished om, at et par virkelig er et par, og så er separation en forbrydelse. Men det væsentligste må være figureernes udstråling, det kunstneriske niveau og den rituelle ægthed.

Så beskedent dette arrangement kan forekomme, er det formentlig den største udstilling af privatejede tvillinger i Danmark nogensinde. Det havde været muligt at vise endnu flere af de små figurer. De ibejier, der er med, giver imidlertid et solidt indtryk af »et tema med variationer« - og charmen ved at samle.

Ønsker man at se mere, henvises til Holstebro kunstmuseum. Her er der permanent 85 tvillinger udstillet. Det er Nordens mest omfattende offentligt tilgængelige kollektion. – En vigtig del af billedkunstneren Holm Olsens imponerende Afrika-samling, som han generøst skænkede museet.

Ved Holstebros tvillinge-montre er der kun en enkelt tekst. Den omhandler udelukkende en ibeji, som Sunde for mange år siden forærede entusiasten Holm O...

(Udstillingen på Vejen Bibliotek vises fra 10. oktober 2005 til 12. november 2005).

SENSOMMERUDFLUGT

Vedersø - Ferring - Lemvig

Lørdag den 3. september kl. 8.00 præcis

P R O G R A M

Vi kører mod Nymindegab, hvor vi nyder formiddagskaffen i klitterne.

Derefter fortsætter vi langs vestkysten ad tangen til Vedersø Kirke, hvor vi får en orientering om kirken og Kaj Munk.

Der er også mulighed for at besøge det lille egnsmuseum ved siden af kirken.

Vi spiser frokost i Vedersø Sognegård

Turen går videre til Jens Søndergaard-museet i Ferring, hvor vi får en rundvisning og mulighed for at nyde den storslåede udsigt over havet.

Sidste mål er Museet for religiøs Kunst i Lemvig, hvor der også er rundvisning.

Udstillingen er her centreret om Bodil Kaalunds nordiske motiver og om værker af yngre grønlandske kunstnere.

Vi slutter af med kaffe i museumscafeen, hvorefter turen går mod Vejen igen.

Vi forventer at være hjemme ca. kl. 20.00.

Pris for medlemmer kr. 450,-. For ikke-medlemmer kr. 500,-.

Prisen inkluderer tre entree, tre rundvisninger, frokost eksklusiv drikkevarer, formiddagskaffe med rundstykke og eftermiddagskaffe med kage.

Sidste frist for tilmelding er den 24. august 2005

Tilmelding sker ved indbetaling til BG Bank kontonummer 9672 – 56 33 851 (Husk at opgive navn og telefonnummer).

GENERALFORSAMLING 2005

Torsdag den 8. september kl. 19.30

på Vejen Kunstmuseum

Dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning
3. Kassererens beretning
4. Fastsættelse af kontingent
(nuværende kr. 175,00 for et medlemskab
– for to på samme adresse kr. 275,00)
5. Indkomne forslag
6. Valg til bestyrelsen:
På valg er Dorte Lehmkuhl, Niels-Peder Jessen, Poul-Erik Hansen
7. Valg af 1. suppleant: Vibeke Haarby er på valg.
8. Valg af 2. suppleant: Marinus Hartmann er på valg.
9. Valg af revisor: Jan K. Jepsen er på valg
10. Valg af revisorsuppleant: Elsebeth Boysen er på valg.
11. Orientering om Vejen Kunstmuseum
12. Eventuelt
13. Bortlodning
Blandt alle medlemmer trækkes lod om
Maleri af Svend Holm Larsen
(*Ekstra-gevinst skænket af familien ved foreningens jubilæum*)
Inger Rokkjær: Krukke
Ulla Hansen: Vase
Regnar Jensen: Maleri
Allan Schmidt: Maleri
Svend Holm Larsen: Søenge – lys vinterdag
Inge Lise Westman: Grafik

Til fremmødte:

- Lise Blåbjerg: Grafik
Johannes Hofmeister: Hus og hav (tryk)
Tchai Munch: Glasskål med lilla streger
Tchai Munch: Orangerød vase
Kunstnere på tale (bog)
Nordlyd Frejs Jazzband (cd)
Kim Sjøgren (cd)
Kim Sjøgren (cd)
Susan Whittingham: Stor fletkurv
Karl Isakson 1878-1922 (bog)
Olafur Eliasson: Minding the world (bog)
Ib Michael: Paven af Indien (bog)
Pia Schutzmann: tegning, grafik, maleri (bog)
Michael Kvium: Fools (bog)
Glass (bog)
14. Underholdning : Sang og musik med Pia og Morten Hall

I forbindelse med generalforsamlingen er foreningen vært med kaffe og brød.

Tid & sted

Lørdag den 3. september kl. 8.00

Sensommerudflugt. Se omtalen side 22.

Torsdag den 8. september kl. 19.30

Generalforsamling på Vejen Kunstmuseum. Se omtalen side 23. Gevinsterne er udstillet på Vejen Bibliotek 1.-8. september 2005.

Torsdag den 15. september 2005 kl. 19.30

Teresa Nielsen: Billedhuggerne Olga og Sigfried Wagner

-Se udstillingen og hør foredraget på Vejen Kunstmuseum

Entre kr. 35,00 for medlemmer – øvrige kr. 50,00

Torsdag den 6. oktober kl. 19.30

Forfatteraften med Christian Jungersen på Vejen Kunstmuseum

Arrangeret af Kunstforeningen og Vejen Bibliotek

Entre for medlemmer kr. 50,00 – for øvrige kr. 65,00

Billetter ved indgangen eller forud på Vejen Bibliotek

Tirsdag den 25. oktober kl. 19.30

Koncert med Duo Takemitsu med Anders Boye og Marie Leth og Birgitte Holt Nielsen (Sopran) på Vejen Kunstmuseum. Der spilles musik af blandt andre Händel, Carl Nielsen og Grieg.

Billetter kr. 100,00 for medlemmer. Ikke-medlemmer kr. 125,00.

Billetsalg ved indgangen.

Udstilling på Vejen Kunstmuseum:

Billedhuggerne Olga og Siegfried Wagner - kan ses til den 16. oktober.

Rundvisning på museet søndagene 28. august, 18. september og 9. oktober.

Alle dage kl. 15.00.

Udstilling for Kunstforeningen i BG Bankens vindue er igen etableret i Vejen.

VEJEN KUNST MUSEUM

Østergade 4 - 6600 Vejen

Tlf. 75 36 04 82

E-mail: museum@vejenkommune.dk

Museets åbningstider:

Tirsdag-fredag kl. 10.00-16.00

Lørdag-søndag kl. 11.00-17.00

Mandag lukket - Fri entré

MEDLEMSBLAD for Museums- og kunstforeningen for Vejen og omegn

Redaktion:

Poul-Erik Hansen (ansvarshavende),

Badstuegade 6, 6100 Haderslev.

Tlf. 21 26 57 80

Annette Houborg,

Morbærvej 91, 6600 Vejen.

Tlf. 75 36 39 02.

Bladets red. modtager gerne stof fra foreningens medlemmer.

Artikler dækker ikke nødvendigvis kunstforeningens synspunkter.